

Zuri

Nerea Eizagirre Telleria

Zumaia Udala

*en skara
txanpa*

Zuri

Nerea Eizagirre Telleria

Julene Azpeitia 32. ipuin lehiaketa
2019

Zumaiako onenaren saria

2019ko azaroan digitalizatutako ipuina.

© Nerea Eizagirre Telleria (ipuinarena)

© Zumaiako Udala (argitalpen honena)

Diana Achokari, benetako laguntasunagatik

Bridlewood kalean gelditu dira harrapatuta. Automobil gorri txikia kalea zarratzen duen burdinazko hesiaren kontra. Duela bost minutu ere, horrelaxe zeuden; ez aurrera ez atzera. Ateari itsatsita dagoen telefono itxurako gailuaren zenbakiak zanpatzen aritu da Zippora. Behin eta berriz, nazkatu arte. Gogotik saiatuagatik, ordea, ezin asmatu. Itxita jarraitzen du atea arratsero legez, ilunarekin batera auzoa gotortzeko.

–Ondo begiratu al ditun mezuak?

–Thulani, demonio! Mezu guztiak irakurri ditiat, baina ez diat pasahitza topatzen.

–Oraindik itzalita al dauka mugikorra Maitek?

–Baietz ba!, lotan izango duk honez gero.

Eskubiko eskuarekin kopetatik behera erortzen zaizkion trentzak obatu ditu neskak. Ezkerreko eskuarekin, beste aldeko ile-xerloak batu eta bi aldeetako muturrak katramilatu ditu kokotean. Ume-umetatik bildu izan dizkiote ule kizkurrak, ule harroak, trentza luzeetan. Lehendabizi, amak egiten zizkion, eta koskortzean, ahizpa batak besteari. Estatu Batuetara etorri aurretik, irudikatzen zuen afro-amerikarren saloi distiratsuren batean atonduko ziotela ilea. Hala kontatzen zuten Nairobira oporretan lau urtean behin itzultzen ziren ezagunek, New Yorkeko eta Los Angeleseko auzoetan nahiko merke lortzen zituztela ile-apaindegi modernoetako orrazkerarik pinpirinenak. Hala zioten bederen aspaldi, bada, Afrika beltza utzi zuten herrikideek. Alabaina, Zippora ez da bizi ez Chicagon, ezta San Frantziskon ere. Behinola, Far Westeko hiri koxkor batean lur hartu zuen, nora zetorren zehazki

jakin barik. Eta oraindik, tarteka, besoak zabalik hartu duen leku horrek seko harritzen du. Gogoan du lehendabiziko asteburu hartan hiria alderik alde oinez zeharkatu zueneko, telebistan azaldu ohi diren Ameriketako hiri bizi horietan egon ohi diren auzo afro-amerikarren bila. Zeharkatu zituen lehendabizi kilometroak eta kilometroak ekialderantz, eta gero, bertako neurrietara ohitze aldera, miliak eta miliak mendebalderantz. Hiri koxkor hartako zirrikiturik estuenak jakin-minez irakurri zituen. Tamalez, ordea, ez zuen auzo afro-amerikarrik topatu.

–Nazkatu nauk!, atearen gainetik egingo diat jauzi –kemenez esan du Zipporak, kotxe gorritik ateratzeko keinua eginez.

–Zer ostia! Hire azalaren kolorea ahaztu al zain, ala? –mutilak bortitz.

* * * *

Ogi xerra pareta labetik atera eta mahaira eraman du Maitek. Kafe-makina italiarra txilioka hasi da, gainezka egitear. Presaka, baina garaiz iritsi da. Sua itzali eta katilu bana atera du egurrezko armairutik. Bel-beltz isuri du kafea, goraino. Oraindik amorrazioak hartzen du kafearen afera gogora etortzean. Pentsatzen hasi orduko, gurutzada pertsonala lehertzen zaio bere baitan. Hasierako asteetan, motel ziztrin hartan aterpe hartu zuenean, ez zeukan sukaldarik ere. Egunak joan eta egunak etorri, Unibertsitateko jantokian bazkaldu behar izaten zuen. Bi asteren buruan, hesteak eztanda egitear somatzen zituen, puztuaren puztuaz. Estatu Batuetako jatetxe oliotsuetako dozenaka arroz frijitu haiek pozoia baino arriskutsuago egiten zitzaizkion. Tira, denborak min oro sendatzen omen du, eta hilabetea amaitu aurretik, azkenerako, topatu zuen beretzako moduko gela apartamendu koxkor batean.

Aterpe hartara egokitzeko, ezer baino lehen, kafe-makina italiarra erosi zuen; bizirauteko oinarritzkoa. Harrezkero, saiatzen da goizero etxean egiten benetako kafea, bel-beltza. Alabaina, bazkalosteko nagialdiak tenk egiten dionean, liburutegi alboko tabernara hurbiltzen da, kafeinaren arrimu bila. Eta

errepikaren errepika izanagatik, hala eta guztiz ere, kafesnea eskatzen duen aldiro damutzen da egindakoaz. Ateratzen dioten likido marroixka-urtsuaren truk hiru dolar eta pasatxo lapurtzen dioten aldiro, eztenkada bat sentitzen baitu bihotzean. Zitxada arin bat, pla, herriminaren erritmoan. Aldiro, "coffee latte" angulen prezioan ordaintzean, Bilboko Alde Zaharreko haurtzaroaz gogoratzen da, aitona-amonek Plaza Barrian hartzen zuten kafesnearen zaporeaz. Halakoetan, kolkorako zin egiten du, etxera itzuleran, Zazpi Kaleetako taberna bakoitzean hartuko duela katilu bete kafesne goizero. Itto arte.

–Bel-beltza egin dun kafea gaur –Zipporak aulkian esertzean.

–Beharko dinagu neska! Gaur ere, bost ordu t' erdi eskas egin ditinat eta lo.

Maitek pisukideari kontatu dio datorren astelehenerako lan garrantzitsu bat entregatu behar duela. Irailaz geroztik, luxu bilakatu zaie lo egite hutsa. Zipporak ere, bere penak kontatu dizkio, ikastaro bat gora, konferentzia bat behera. Ez da erraza euren errutina. Goiz esnatu eta gauera arte lanean ematen dute eguna, jo eta su. Asteburuetan, egun bat libratzeko aukerarik badute, pozarren. Eta halere, ez dira gehiegi kexatzen. Baten irribarreak bestean ispilu egiten baitu. Izan ere, bi-biak ezagutu dute aurrez, euren herrialdeetan, zer den zortzi orduko lanaldia lantokian; etxera iritsi, telebista piztu eta ezertan pentsatzeko gogoaz galarazten duena. Norbere desirak birrintzen dituen lanaldia. Horrexegatik, bizitzak eskaini dien ikasteko bigarren aukera, nekeza izanagatik, oparia iruditzen zaie.

–Eta... zer moduz atzo, afaritxoa? –Maitek, pikardiaz.

–Esan ninan aurrekoan ere; hemendik aurrera 35 urtetik gorako mutilekin bakarrik endredatuko naun. Azken honek desesperatuta nauka!

–Ene, 35 urtetik gorakoekin miraririk gertatzen al da bada?

–Nekatuta nagon duda-muda horretaz. Ezin dinat jasan. Ez zeukanat denborarik txatxukerietarako –Zipporak hotz.

Mendietako erreketako ura baino gardenagoak dira haren begiak. Nahiko garestiak bere hitzak –gutxitxo aukeran– baina beharrezkoak direnak esan egiten

ditu, dardarizorik batere gabe. Ezagutu berritan, aizkorakada lako, haren iritzi-emateko gaitasunak seko harritu ohi du jendea. Beti errespetuz, baina, ez sekula santan, bere duintasunaren azpitik. Zazpi badira bizitzaldiak, gutxienez bost bizi izan dituen argi dago. Ezin konpreni liteke nolatan den hain ahaltzua, hain azeria. Harrigarriena zera da, ez duela inongo eskolatan ikasi halako duintasuna. Berezkoa zaio. Bera kate-begi berri bat besterik ez da otsemeen leinuan. Bere ama, eta amama eta bere etxeko emakumeak horrelakoxeak ziren, eta kitto.

Tinta beltzak paper zuria jotzen duen argitasun berberaz jarraitu du, pasioz, harremani buruz berriketan. Zer bizi izan duen orain artean, zer nolako zauriak eta liliak daramatzen josita bere azal ederrean. Bizitako denak izaera laztuagatik, irrikaz espero ei du etorriko dena. Baina tentelkerietarako ez dagoela jada, atzo gaueko mutila, Thulani koitadua, antzarak ferratzera bidaliko duela, berehalakoan. Baietz, sekulako gorputza duela kabroiak, horixe zela, bada, beragandik gura zuena bart gauean: haragia. Ameriketara etorri denetik, gaitza omen dago kontua. Hemen jendea ezagutzea nekeza dela eta itxaropena galtzen duela tarteka. Batzuetan iruditzen zaio desirak ihes egin diola bere gorputzetik betirako, eta ez zaiola sekula, ostera, itzuliko lehena sentitutako haragi-gosea. Boladaka omen doa kontua. Besteetan, bere gorputza sumendi bilakatzen baita, gora etortzeaz. Abinentziaren sindromea. Lehendabiziko hilabetea pasatzean, bat-batean sugarra sentitu zuen, orkatiletan sortu eta hanka-pelotetatik, izterretik barrena igo zitzaion, sabelpea seko kolonizatzeraino. Falta zitzaion azala azalaren kontrako jolas sutsu horrek seko obsesionatzen zuela. Barrez lehertu dira bi-biak. Kafe hondar batzuk narrats atera zaizkio *braust*, Maiteri ahotik kanpora. Lagunaren jario kartsuak mundialak iruditzen zaizkio, txizari eutsi ezinik lehertu arte. Aparteko grazia egiten dio nola jartzen dituen Zipporak bi eskuak bularraren gainean, sukarra irudikatuz.

Berriketaren berriketan, goizero legez, denbora esku artean urtu zaie. Azkar batean garbitu dituzte hortzak eta ziztu bizian abiatu dira Unibertsitaterantz. Zipporak gidatzen du egunero, Maiteri oraindik errespetu apur bat ematen baitiote hemengo errepideek. Goizetan ez dute larregi hitz egiten. Sarri, isilik

egoten dira elkarren alboan. Itsaso barearen pareko dira batzuetan, besteetan ostera, olatu harroak. McCarran errepidean behera jaitsi dira, kasino nagusien paretik pasa eta ilara luzea topatu dute. Gelditu egin dira minutu batzuez. Une horretantxe, irratia bolumena jaitsi du Zipporak, eta Maiteri aho txikiarekin aitortu dio atzo gertatutako zerbait kontatu behar diola. "Mutil mengel horrek ez zinan minik emango, ala?", asaldatu da Maite lagunak txintik esan aurretik.

Ezetz, ez dela hori kontua. Atzo Thulanik bere kotxean eraman omen zuen etxeraino, eta kanpoko burdinazko atean kateatuta gelditu omen ziren, ez zuelako pasahitza gogoratzen. Bost minutu igaro zituztela gutxienez eta berak, nazkatuta, azkenerako hesiaren gainetik salto egingo zuela. Mutilak, ordea, kristorenak eta bi bota omen zizkion, ea burutik eginda zegoen, ordu txiki horietan gorputz beltz gaztea hesi baten gainetik jauzi egiten topatuz gero, auzokideek polizari deituko ziotela. Halaber, batik bat, gogoratzeko mesedez, arren eta otoi, zein herrialdetan dauden, edonork tiro egingo lukeela bere gorputz beltz gaztearen kontra. Txatxukeriarik ez esateko erregutu zion mutilari, ez direla eta gaizkileak. Kotxetik atera eta hesiaren gainetik jauzi egin zuen.

–Barreneraino sartzen den izua sentitu ninan.

Maitek besarkatu egin du laguna, tutik esan barik. Miliak aurrera jarraitu dute isiltasunean. Aparkatu dute kotxea eta egunero legez, "egun ona izan!" eta bosteko moduko bat eman diote elkarri. Norberak bere bidea hartu du. Bata Ekonomiako fakultatera, bestea, Humanitateen eraikinera. Tarteka aipatzen dizkio klasean edo beste nonbait, entzundakoak. Behin aitortu zion, Ameriketara etorri aurretik ez zela sekula santan beltz sentitu, Afrikan denak baitira pertsonak "*human beings*", ahoskatu du Zipporak ingelesez. Maitek halakoak kontatzen dizkionean, aditu egiten du, eta zer erantzun ondo ezin asmatuta, bere alboan gelditzen da, behar duen arte. Baina badaki, arantza gehienak bere kolkorako gordetzen dituela Zipporak. Horrek ez du gehiegi arduratzen, haren kemena ikusita, edozeri aurre egiteko gai baita. Lanari ekin dio Maitek, loa lapurtzen dion proiektua zabaldu du ordenagailuan. Hasi orduko, tirrin, jo du mugikorrak. Zipporaren *whatsapp* mezua:

“Eskerrik asko, sister”

Horrelaxe idatzi dio, “eskerrik asko” euskaraz, ingelesezko “thank you” idatzi beharrean. Tarteka euskarazko hitzak, “bai”, “kaixo” eta antzerakoak bidaltzen dizkio lagun keniarrek, mugikorretako itzultzaile moderno horien laguntzaz. Eta gehiegi pentsatu gabe, “zuri” erantzun dio Maitek, euskaraz eta hitz bakar batean.

“Swahilieraz hitz egiten hasi haiz!”, idatzi dio Zipporak ingelesez, xanpain botila batzuen irudien alboan.

Tarteka Babelgo dorrean bizi direla iruditzen zaie, hizkuntzen zorabioan seko katramilatuta. Lagunak bere mezua gaizki ulertu duelakoan, kontuak argitze aldera, motzean idatzi du Maitek, ingelesez:

“*Zuri = thanks to you in Basque language*” (“«Zuri» hitzak euskaraz eskerrak zuri esan nahi din”)

Berehalakoan erantzun dio ordea Zipporak, ingelesez eta ironikoki, ez lapurtzeko beraien swahilierazko hitzak, hamaika harridura aurpegirekin:

“*Zuri= good in Swahili*” (“«Zuri» hitzak «ondo» esan nahi din swahilieraz, berdin-berdin idatzita, «zuri»”)

Maiteri begiak ilargiaren pareko zabaldu zaizkio. Duela pare bat urte Zippora ezagutu zuenean eta hark bere ama-hizkuntza swahiliera zela aipatu zionean, jarri zitzaizkion antzerako. Kike Amonarrizen txisteak etorri zitzaizkion gogora, baina mingaina xuloan gorde zuen, zorionez. Mezu bat idazten hasi da, “«zuri» hitzak euskaraz beste adiera bat ere bazeukan, kolore...” eta mezua bidaltzear zegoelarik, ezabatu egin du.

Beharbada, ez du axola.